

Angeli Toneta Kralja iz katinarske cerkve.

p. dr. Andraž Arko

PRVI PASIJONSKI FILMI (1897–1914)

Povzetek

Evangeliji so v svoji dvatisočletni zgodovini dosegli, pretresli in preželi različne kulture, kar se odraža tudi v umetnosti: poeziji, prozi, dramatik, glasbeni ter likovni umetnosti. Od rojstva filma, to je 28. 12. 1895, sem prištevamo tudi ekranizacije in upodobitve Jezusa v sedmi umetnosti, ki jih je do zdaj že več kot sto petdeset. Ker ti filmi ponujajo zgolj delno interpretacijo evangelijev in samega Jezusa, se pojavlja problem, ko nanje gledamo kot na neposredne prenose evangelijev na filmski trak. Dejansko so sad vseskozi trajajočega dialoga človeštva z Jezusovo življenjsko zgodbo, v katerem je vsak film o Jezusu le eden izmed mnogih poskusov, kako na vsebino evangelijev odgovoriti s sodobnimi pripovednimi sredstvi.

Prvi filmi so dejansko posnetki pasijonskih (odrskih) iger. Prispevek prinaša pregled prvega obdobja, od rojstva filma do začetka 1. svetovne vojne, začnši z najstarejšim (sicer izgubljenim) filmom *Kristusovo trpljenje* (*La Passion du Christ*) iz leta 1897, prvega v celoti ohranjenega *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa* (*La vie et la passion de Jésus-Christ*) iz leta 1898 ter vse do najbolj poznane lepljenke *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa* (*La vie et la passion de Jésus-Christ*), ki je v več verzijah nastajala od 1899 do 1914. Vključena sta tudi film prve režiserke Alice Guy *Kristusovo rojstvo, življenje in smrt* (*La naissance, la vie et la mort du Christ*) iz 1906 in prvi dolgometražni film o Jezusu *Od jasli do križa* (*From Manger to Cross*) iz leta 1912.

Abstract

In their two-thousand-year history, the Gospels have reached, shaken and permeated various cultures, which is also reflected in art: poetry, prose, drama, music or fine arts. Since the birth of film on December 28, 1895, film adaptations and depictions of Jesus have also been included, in a seventh art, of which there are already more than one hundred and fifty. Since films about Jesus offer only a partial interpretation of the Gospels and Jesus himself, a problem arises when they are viewed as direct translations of the Gospels on film tape. In fact, they are the fruit of humanity's ongoing dialogue with Jesus' life story, in which every

film about Jesus is just one of many attempts to respond to the content of the Gospels with modern narrative means.

The first films are actually shots of passion (stage) plays. The article provides an overview of the first period from the birth of film to the beginning of the First World War, starting with the oldest (although lost) film *The Passion of Christ* (*La Passion du Christ*) from 1897, the first fully preserved *Life and Suffering of Jesus Christ* (*La vie et la passion de Jésus-Christ*) from 1898, all the way to the most famous “sticker” *Life and Suffering of Jesus Christ* (*La vie et la passion de Jésus-Christ*), which was created in several versions from 1899 to 1914. Also included is a film by the first director, Alice Guy, *The Nativity, Life and Death of Christ* (*La naissance, la vie et la mort du Christ*) from 1906 and the first feature film about Jesus (*From Manger to Cross*) 1912.

ROJSTVO FILMA

Za rojstni dan filma velja prva projekcija kratkih posnetkov, ki sta jih brata Auguste in Louis Lumière posnela in prvič javno predvajala 28. decembra leta 1895 v Salon Indien – kletnem prostoru Grand Cafėja v Parizu. Prvi javno predvajani film je bil *Odhod iz tovarne* (*La Sortie des ouvriers de l'usine Lumière*); prikazuje skupino delavcev in delavk, ki zapuščajo tovarno na obrobju Lyona v Franciji. Od tedaj se film razvija kot umetnost in kot posel. V začetnem obdobju ni veljal za umetnost, ampak bolj kot zabavljaštvo za ljudske množice. Če odmislimo filmske posnetke realnega življenja, je moral igrani film prehoditi določeno pot, da se je počasi od snemanja igranih gledaliških prizorov razvil v umetniško zvrst z lastnimi prvinami in zakonitostmi.

Auguste in Louis Lumière v Grand Café

Odhod iz tovarne

Pri nas za pionirja filma velja ljubomerni odvetnik dr. Karol Grossmann (1864–1929), ki se je zasebno sprva ukvarjal s fotografijo, nato pa si je kupil amatersko 17,5-milimetrsko filmsko kamero, s katero je leta 1905 in 1906 po-

snel prve slovenske filme: *Odhod od maše v Ljutomeru* (1905), *Sejem v Ljutomeru* (1906) in *Na domačem vrtu* (1906). Tako smo Slovenci že deset let po iznajdbi novega medija po njegovi zaslugi stopili v korak z ostalimi velikimi narodi.

dr Karol Grossmann

Na domačem vrtu

FILM IN PASIJON

Evangeliji ter tudi samo Kristusovo trpljenje, smrt in vstajenje so brez dvoma v svoji dvatisočletni zgodovini z bogatim izročilom simbolov in metafor dosegli, pretresli ter preželi različne kulture. Ker so v lasti vseh, nima nad njimi nihče avtorskih ali založniških pravic. Jezusova življenjska zgodba je bila prenesena v vse umetnostne zvrsti, pri čemer Cerkev kot varuhinja, skrbnica in posrednica veselega oznanila ni zmogla nikoli v polnosti nadzorovati tega procesa. Velik del te inkulturacije najdemo na področju umetnosti, naj bo to poezija, proza, dramatika, glasba ali likovna umetnost, od rojstva filma dalje pa k vsem tem prištevamo tudi ekranizacije in upodobitve Jezusa v sedmi umetnosti.

Filmi o Jezusu skušajo interpretirati evangelije v luči posnemanja kulture z osebnim prispevkom posameznih filmskih ustvarjalcev. Pri tem predstavljata zelo zahtevno nalogo dve stvari: upodobitev prevladujoče podobe o Jezusu in težavnost prenosa pripovednih struktur starodavnih besedil v moderno kinematografsko pripoved. Napor, da bi zapisano evangelijsko besedilo s pripovedjo o Jezusovem življenju, smrti in vstajenju prenesli v privlačen film, je poln izzivov; predvsem zaradi različnosti dveh medijev – zapisane besede in filma. Ustvarijo se namreč zelo visoka pričakovanja občinstva, predvsem glede oblike in sloga pripovedi ter pestrost razumevanja Jezusa, kar naredi projekt zelo zahteven. Toda tudi najboljši filmi o Jezusu ponujajo zgolj delno interpretacijo evangelijev in Jezusovega življenja in dela.

Bistvo problema pri sprejemanju filmov z upodobitvami Jezusa in njegovega življenja je v tem, da nanje gledamo kot na neposredne prenose evangelijev na filmski trak. Toda prava podoba se nam odkrije šele, če nanje gledamo kot na del vseskozi trajajočega dialoga človeštva z Jezusovo življenjsko zgodbo, v katerem je vsak film o njem le eden od mnogih poskusov, kako na vsebino evangelijev odgovoriti s sodobnimi pripovednimi sredstvi.

Kinematografija se je že od svojih začetkov posvečala Jezusovemu življenju, smrti in vstajenju. Ne smemo pa pozabiti, da je navzočnost verske kinematografije v celotni zgodovini kinematografije zaznamovala nekaj prelomnic, še posebej obdobje začetkov filma, kasneje obdobje velikih spektaklov in nazadnje film, ki ga je posnel Mel Gibson *Kristusov pasijon*. Prednjači Hollywood, ki je s filmskimi spektakli neprestano posegal po liku Kristusa in pri tem računal na zagotovljen uspeh. Filmska industrija ni nikoli prenehala z upodabljanjem pripovedi o Jezusovem življenju in se jih loteva vse do danes, včasih s katehetskim pristopom, drugič z nekonvencionalnimi metodami.

Če je sedma umetnost res ogledalo časa, potem lahko rečemo, da vsak film prikaže Jezusa na svoj način, pri čemer je uprizoritev odvisna od pogleda in čuta vsakega posameznega režiserja ali igralcev. Predvsem pa je ogledalo časa, v katerem je nastajal; toda ne samo tedanjega, ampak tudi preteklih umetnostnozgodovinskih obdobjih in umetniških upodobitev, ki so jih mnogi ustvarjalci spretno vključili v filmske mojstrovine. O tem nam govorijo že začetki filma, saj so prvi filmi o Jezusovem življenju in trpljenju prav posnetki pasijonskih (odrskih) iger. Filmski ustvarjalci so se naslanjali (in se še vedno) na podobe iz likovne umetnosti, ki so navzoče v zavesti ljudi – od zadnje večerje, pasijona do križanja.

V zgodovini filma obstaja več kot 150 filmov, ki različno uprizarjajo evangelije.

V tem članku smo si zastavili pregled prvega obdobja, od rojstva filma pa do začetka 1. svetovne vojne.

PRVI PASIJONSKI FILM: KRISTUSOVO TRPLJENJE (LA PASSION DU CHRIST) – 1897

Film je predstavljal tudi posel, zato lažje razumemo, da se avtor prvega filma o Jezusu ni lotil snemanja iz pobožnih vzgibov, ampak predvsem poslovnih. Režiser Albert Kirchner, z umetniškim imenom Léar, je leta 1897 posnel prvi svetopisemski film *Kristusovo trpljenje (La Passion du Christ)*. Naj zveni še tako škandalozno, ta režiser je tudi avtor prvega pornografskega filma *Nevesta gre v posteljo (Coucher de la mariée)*. Očitno to za francosko katoliško založbo La Bonne Presse ni predstavljalo tako velike težave, saj je Kirchner prav zanje posnel *Kristusovo trpljenje*. To je bil posnetek pasijona s »figurami«, t. i. *tableaux*

vivants. To so podobe z živimi ljudmi, v katerih skušajo negibni igralci na odru posnemati kipe ali slike. Odigrala jih je gledališka skupina Société L ar, film je bil posnet v Parizu. Imel je dvanajst prizorov, trajal je le pet minut. Žal je izgubljen. Vse, kar je zapisano o vsebini filma, je podatek, da je bil Jezus oblečen v zmečkano belo bombažno tuniko. Čeprav so bili nekateri ogorčeni nad prikazom Jezusa, je kljub temu po el velik uspeh v Franciji in tudi ZDA, zaradi česar so se pri založbi La Bonne Presse bolj osredinili na produkcijo filmov, hkrati pa je to spodbudilo tudi druge sodobne ustvarjalce k produkciji kristolo kih filmov. Georges-Michel Coissac, kasnejši zgodovinar francoskega filma, ki je kot predstavnik La Bonne Presse skrbel za distribucijo filma, ga je leta 1925 ocenil kot zelo slabega, naravnost smešnega.

Kristusovo trpljenje - časopisna fotografija

PASIJON V HOŘICAH (THE HÖRITZ PASSION PLAY) – 1897

V okviru ameriške podružnice francoske filmske družbe Lumi res sta Marc Klaw in Abraham Erlanger v  eškem mestu Hořice na  umav  (nem sko H ritz) posnela *Pasijon v Hořicah (The H ritz Passion Play)*, ki so ga igrali v tamkajšnjem pasijonskem gledališču. Premiero je doživel v ameriški Filadelfiji, 22. novembra 1897. Kmalu je postal prvi obsežnejši film mednarodne produkcije in prvi ameriški blockbuster.

Marc Claw

Abraham Erlanger

Film je sestavljalo petinšestdeset prizorov, razdeljenih na šest tematskih enot. Štiri začetne so bili dokumentarni posnetki kraja in življenja domačinov, ki so nato nastopili v pasijonu. Zadnji dve enoti sta bili posnetek igre, ki je v prvem delu vsebovala starozavezne prizore, od stvarjenja sveta do preroka Elija, v drugem pa Jezusovo življenje, od angelovega oznanjenja Mariji do vstajenja od mrtvih.

Gre za prvi filmski posnetek na Češkem. Veljal je za izgubljenega, a so leta 2018 v zbirkah Ministrstva za izobraževanje, kulturo in šport Kraljevine Španije odkrili vsaj štiri prizore²⁵ iz prvih štirih enot filma.

Pasijon v Horicah - fotografija

Razglednica s pasijonskim gledališčem v Horicah na Šumavě zgrajeno v letih 1892-93, ki so ga komunisti uničili leta 1959.

²⁵ Na YouTube so objavljeni štirje posnetki z naslovi: *Danse bohémienne* (Češki ples), *Bruleuses d'herbes* (Požigalke trave), *Laveuses en Bohême* (Perice na Češkem) in *Sortie d'église en Bohême* (Prihod iz češke cerkve) – pri čemer je zadnji napačno naslovljen, saj prikazuje parado igralcev pred pasijonskim gledališčem v Hořicah.

Parada igralcev pred Pasijonskim gledališčem

PASIJONSKA IGRA (THE PASSION PLAY) – 1898

Zaradi odmevnosti in uspešnosti, ki sta jih imela v ZDA predhodna filma, se je režiser Siegmund Lubin odločil, da bo skušal rekonstruirati pasijon iz Oberammergauja in narediti svojo verzijo: *Pasijonska igra* (*The Passion Play*), ki jo poznano tudi pod alternativnim naslovom *Serija pasijonskih iger* (*The Passion Play Series*). Približno šestdesetminutni film je sestavljalo 31 prizorov, od angelovega oznanjenja Mariji do Jezusovega vnebohoda. Vsebinsko se je osredinil predvsem na prizore iz Jezusovega življenja, ki jih predhodna filma nista prikazala.

Siegmund Lubin

Pasijonska igra - plakat

Pasijonska igra - časopisna fotografija

Režiser je film posnel na domačem vrtu skupaj s sorodniki, prijatelji in sosedi. Sam je nastopil v različnih vlogah, tudi kot Poncij Pilat. Med snemanjem je pihal veter in premikal kulise, na katerih so bili narisani prizori pokrajine iz Palestine. Vsakič, ko se je kulisa premaknila, so se videli navzoči sorodniki in sosedje, ki so opazovali snemanje. Gledalci v filmskih dvoranah so bili takrat tako prevzeti nad

dejstvom, da gledajo film o Jezusu, da jih ti spodrsljaji sploh niso motili. Kljub hitri produkciji in mestoma nekakovostnim posnetkom je bil film uspešnica. Da bi ga čimbolj promoviral, ga je Lubin, skupaj z opremo za predvajanje, zastonj pošiljal v razne samostane, misijone in zapore. Film je žal izgubljen.

PASIJON IZ OBERAMMERGAUA (THE PASSION PLAY OF OBERAMMERGAU) – 1898

Kar nekaj filmskih pionirjev je želelo posneti slavni pasijon v bavarski vasi Oberammergau, a problem je bil, da so pasijon igrali le vsakih deset let. Ker bi tako morali čakati do leta 1900, so ubrali druge poti. Če je Siegmund Lubin skušal rekonstruirati pasijon iz Oberammergaua, ga je režiser Henry C. Vincent skušal ponarediti oziroma natančneje: njegov producent Richard Holloman, ki se je skupaj z glavnim igralcem Frankom Russelom udeležil premiere filma *Pasijon v Hořicah* (*The Hōritz Passion Play*), je na podlagi tega osnoval scenarij za lasten film z uradnim naslovom *Pasijon iz Oberammergaua* (*The Passion Play of Oberammergau*). Film so s profesionalnimi igralci posneli na strehi hotela Grand Central Palace na Manhattnu. Na streho so s tovornim dvigalom dvignili celo kamele! Premiera filma je bila 31. decembra 1898. Naslednji dan je časopis New York Herald razkril, da film ni originalen posnetek pasijona iz Oberammergaua, kar pa mu ni vzelo publicitete, ampak mu je celo prineslo veliko dobička. K uspehu je prispeval tudi protestantski pastor, ki je kupil izvod filma in ga prikazoval na srečanjih.

Pasijon iz Oberammergaua - plakat

Pasijon iz Oberammergaua - časopisna fotografija

Zalomilo pa se je, ko je Thomas Edison tožil Hollomana, da je pri snemanju uporabil njegovo opremo, zato mu je ta moral izročiti vse negative. Tako je Edison prevzel distribucijo filma, ki so mu kasneje zaradi večje avtentičnosti dodali

še krajinske posnetke Oberammergau. Film je trajal 19 minut, imel je triindvajset prizorov iz Jezusovega življenja, od bega v Egipt do njegovega vnebohoda. Niso ga prodajali v celoti, ampak po prizorih. Veljal je že za izgubljenega, a naj bi v filmskem arhivu George Eastman House hranili nekaj fragmentov, ki pa niso javno dostopni. Ker film ni imel naslovov posameznih prizorov (enako kot *Pasijon v Hořicah*), je pri vsakem predvajanju moral sodelovati tudi napovedovalec, ki je sproti komentiral prizore, projekcijo je spremljala živa glasba.

ŽIVLJENJE IN TRPLJENJE JEZUSA KRISTUSA (LA VIE ET LA PASSION DE JÉSUS-CHRIST) – 1898

Najstarejši v celoti ohranjen film o Jezusu je *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa (La vie et la passion de Jésus-Christ)*²⁶ iz leta 1898. Posnela sta ga Louis Lumière in Georges Hatot v času, ko so bili filmi, bolje rečeno kratki filmski posnetki, večinoma posnetki vsakdanjega življenja. Zdi se, kot da gre za posnetek amaterske gledališke igre, vendar nikjer ne vidimo občinstva, čeprav se pri določenih prizorih zdi, kot da se je kamera morala zaradi njega umakniti.

Louis Lumière

Georges Hatot

V filmu je, brez vmesnih napisov (oziroma naslovov), trinajst prizorov, od Jezusovega rojstva do njegove smrti in vstajenja. Čeprav naslov napoveduje filmsko pripoved o Jezusovem življenju, se dejansko zelo malo posveti njegovemu javnemu delovanju. Začne se z obiskom modrih z Vzhoda, sledi beg v Egipt, Jožef k vznožju sfinge²⁷ pospremi k počitku Marijo z Detetom, kjer ga legionarji

²⁶ Na začetku filma je naslov *Pasijon (La passion)*, a strokovna literatura vedno navaja film kot *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa (La vie et la passion de Jésus-Christ)*.

²⁷ Prizor, ki ga bodo vključevali tudi drugi (več o tem pri filmu *Betlehemska zvezda* – 1912), Sidney Olcott pa ga bo leta 1912 v filmu *Od jasli do križa* posnel na originalni lokaciji v Egiptu.

počastijo. Sledi obuditev mladeniča v Nainu,²⁸ takoj zatem se Juda dogovori s Pilatom (in ne z velikimi duhovniki – prim. Mt 26,14!), da bo Jezusa izdal. Nato je zadnja večerja, ki z Jezusovo pojavitvijo med presenečenimi učenci deluje skoraj kot povstajensko prikazanje, obenem pa je Judežev poljub že vključen v ta prizor in ga zato ni pri aretaciji v Getsemaniju, ki jo vodita Judež in Pilat, navzoči pa so le Marija, Marija Magdalena in Peter ali Janez(?). Sledi Pilatova obsodba, od kateri ga želijo odvrniti Peter (Janez) ter Marija in Marija Magdalena. Obsodbi sledi bičanje, nato pa Jezusa kronajo s trnjem in mu naložijo križ, Pilat je še vedno navzoč. Prav tako tudi na Kalvariji, kjer Jezusa pribijejo na križ, zraven pa so tudi Peter (Janez), Marija in Marija Magdalena. V prizoru križanja Jezus odpusti razbojniku, vojak mu da piti, Pilat zasmehuje Jezusa, nato ta umre, pod križem pa stojijo Marija, Peter (Janez) in Magdalena. Legionarji Jezusa pokopljejo, navzoč je tudi Pilat. Ko zaprejo pokrov groba, pridejo Jezusa objokovati žene. Pilat pride nadzirat stražo pri grobu, ko odide, se vojaki poležejo in zaspijo, Jezus pa odpre pokrov groba in pride iz njega.

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa

Zanimivi so poudarki čaščenja Jezusa kot Boga, kar vidimo pri modrih z Vzhoda, legionarjih v Egiptu, obujenem mladeniču in navzočih, ki pokleknejo pred Jezusom, prav tako kot vojaki ob Jezusovi smrti. Tudi v prizoru (ki v tej verziji filma manjka) Jezusovega slovesnega vstopa v Jeruzalem lahko po fotografiji vidimo, da vsi klečijo pred njim.

²⁸ Po drugi interpretaciji naj bi šlo za obuditev Lazarja. Problem je, da mrtvec ni v grobu, ob njem je navzoča le ena ženska, ne sestri Marta in Marija. Res pa je, da obujeni ni ravno mladenič, kar je še posebej očitno, saj izgleda, da igralec nosi lasuljo.

Slovesni vhod v Jeruzalem - fotografija

Pilat obsodi Jezusa na smrt

Vsekakor pa je zelo problematična interpretacija Pilatove vloge v pasijonu. On je tisti, ki Judu Iškarijotu plača za Jezusovo izdajstvo, ob njem je tudi v Getsemaniju pri aretaciji. Normalno je, da je navzoč pri obsodbi, morebiti še pri bičanju. Da pa je navzoč pri kronanju in ko Jezusu naložijo križ ter tudi na Kalvariji kot vodja vojakov in tisti, ki ga zasmehuje, je res nenavadno. Prav tako to, da nadzira Jezusov pokop in nadzira stražo. Zdi se, da se brez njega nič ne sme zgoditi, povsod mora biti zraven! Filmski Pilat združuje svetopisemskega Pilata, Kajfo in velike duhovnike, v filmu nastopa kot negativec. Seveda pa zaradi takšnih poenostavitev pride do precej zmaličene podobe oziroma nekaterih rešnejših odklonov od Svetega pisma. Ne glede na to, in tudi na samo robustnost igre in postavitve, je *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa* najstarejši v celoti ohranjen film o Jezusu in vsekakor vreden ogleda.²⁹

ŽIVLJENJE IN TRPLJENJE JEZUSA KRISTUSA (LA VIE ET LA PASSION DE JÉSUS-CHRIST) – 1899–1914

Režiserja Lucien Nonguet in Ferdinand Zecca sta za francosko filmsko družbo Pathé posnela serijo prizorov iz Jezusovega življenja z naslovom *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa* (*La vie et la passion de Jésus-Christ*). Ti prizori so kot nekakšne oživiljene ikone ali podobe iz pasijonskih iger s posebnimi filmskimi triki. Prizori so temeljili na jedknicah Gustava Doréja.

Doslej uveljavljeno prepričanje je bilo, da je film nastajal v letih 1902–1905, a je stvar bolj kompleksna. Tako naj bi prvi posnetki nastali že leta 1899, proces celotnega nastajanja filma pa je dejansko trajal celih petnajst let. Prvi posnetki so iz leta 1899, druga serija je iz obdobja 1902–1905, tretja iz leta 1907, zadnja, četrta pa iz leta 1914.

²⁹ Na YouTube je film dostopen (sicer z napačno navedbo avtorjev) z naslovom: *La Passion/The Passion* (Auguste & Louis Lumière, 1898).

Lucien Nonguet

Ferdinand Zecca

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa - plakat

V vsakem obdobju je bil material iz prejšnjih verzij ponovno posnet, pogosto izboljššan z bolj impresivnimi in bogatejšimi kulisami, več igralci, boljšimi kamerami ter spremembo lokacije. Pri tem so skušali čim bolj zvesto posneti prvotno verzijo. Filmska hiša Pathé je distributerjem in predvajalcem dala možnost, da so lahko odkupili le posamezne filmske prizore. Tako je distributer lahko izbral le prizore Jezusovega rojstva ali pa zelo skrčeno verzijo celotnega filma in samo to predvajal gledalcem. Seveda je ta način popolnoma neskladen z današnjo logiko, medtem ko je bilo v prvih letih filma to nekaj povsem normalnega. Prav zaradi tolikega števila raznih kopij posameznih delov filma se je ohranila pestra zapuščina.

1899

O prvi verziji filma iz leta 1899 je malo znanega. Film je verjetno režiral Ferdinand Zecca, imel je šestnajst prizorov. V naslednjih letih, vse do 1913, je večkrat predelal njegovo snov, pri čemer je nekajkrat zamenjal tudi igralce.

1902–1905

Nato je v letih od 1902 do 1905 nastajala druga, najbolj razvita verzija filma v režiji Ferdinanda Zecce in njegovega asistenta Luciena Nongueta, saj so šestnajst prizorov iz prve verzije vnovič posneli in jim dodali še novih šestnajst; torej dvaintrideset prizorov.³⁰ Kritiki pravijo, da je film razmeroma slab zaradi dokaj nedomiselnih scenografij in smešnih igrskih ter nekaterih okornih poskusov posebnih učinkov.

³⁰ Po nekaterih virih le 27.

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa 1902-05- plakat

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa 1902-05

1907

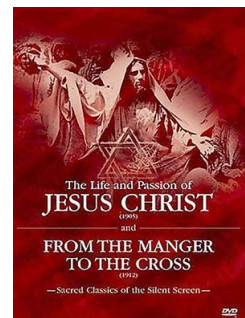
Prizore v filmu so obarvali po postopku pathécolor, pri čemer so vsako sličico filma pobarvali z največ štirimi barvami. Ob tem so, verjetno zaradi komercialne uspešnosti, širili informacijo, da naj bi film obarvale redovnice. Končna verzija naj bi imela petintrideset prizorov.³¹ Predvsem odraža Zeccov odgovor na prijateljico in teknico režiserko Alice Guy, saj je on, čeprav je Pathé slovel po izdelani studijski kuliseriji (v marsikaterem prizoru vidimo Pathéjev logo s petelinčkom), določene prizore vendarle posnel na prostem in ne v studiu. Restavrirana verzija tega filma je izšla leta 2003 na DVD, skupaj z Olcottovim *Od jasli do križa*.³²

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa 1907 - plakat

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa 1907

Ovitek DVDja obeh filmov

³¹ Nekateri navajajo, da jih je celo 37 ali 39, pri čemer lahko sklepamo, da je bil določen prizor razdeljen na dva dela.

³² Na YouTube je film dostopen (sicer naveden z napačno letnico) z naslovom: Ferdinand Zecca & Lucien Nonguet: La Vie et la passion de Jésus-Christ (1903).

1913–1914

Četrto in zadnjo predelavo filma *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa* filmske družbe Pathé Freres je v letih 1913–1914 posnel režiser Maurice-André Maître. Ta verzija je v vsem večja in mogočnejša. Film traja uro in 40 minut, prejšnjih 32 prizorov so razširili na 43, po nekaterih navedbah pa naj bi imel kar 75 prizorov. Med novostmi je nekaj množičnih in zunanjih prizorov, čeprav se zdi, da jih je večina posnetih v studiu.

Leta 2016 je bil izdan na DVD, pod alternativnim naslovom *Sin človekov* (*Son of Man*), skupaj z Olcottovim filmom *Od jasli do križa* (*From Manger to Cross*).

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa 1913-14 - plakat

Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa 1913-14

KRISTUSOVO ROJSTVO, ŽIVLJENJE IN SMRT (LA NAISSANCE, LA VIE ET LA MORT DU CHRIST) – 1906

Prva ženska režiserka in producentka Alice Guy,³³ ki je sodelovala pri okoli tisoč filmih, je leta 1906 posnela *Kristusovo rojstvo, življenje in smrt* (*La naissance, la vie et la mort du Christ*). S tehničnega vidika je posnet na podoben način kot *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa*, ki ga je posnel njen prijatelj in tekmeč Ferdinand Zecca. Čeprav je njegov film na prvi pogled bolj privlačen, tudi zaradi obarvanosti, Guyjeva pripoveduje z večjo subtilnostjo in odtenki, a ji manjka veličina. Režiserka daje velik poudarek naravni in realistični igri, glede na tedanjo precejšnjo nerazumejnost med gledališčem in filmom. Njen film je morda tudi zaradi tega bolj preprost, a zato globlji in dejansko film, ne pa posnetek odrskega prizora. Precej neznačilno za njeno obdobje je, da odkriva novo izraznost filma s poudarki, ki jih gledalec v teatru ne bi opazil, na filmu pa so mu približani (ob obisku modrih skoraj ves čas vidimo Dete; poudarki pri Petrovi zatajitvi), hkrati pa se prizorom približa z drugačnih perspektiv, npr. pri zadnji večerji, ko bolj

³³ Po poroki s Herbertom Blachéjem je postala znana kot Alice Blaché, ko sta se ločila, je dodala še deklinški priimek Alice Guy Blaché. Leta 1906 še ni bila poročena, zato je navedena kot Alice Guy.

izpostavi Judov odhod. Guyjeva za svoj čas izjemno kombinira notranje in zunanje prizore, tudi s premikom kamere. Z navzočnostjo mnogih stativov ustvarja filmsko realnost, ki jasno kaže odmik od odrsko-gledaliških postavitev, ki so še vedno močno značilne za tedanje sodobne filmske ustvarjalce.³⁴

Alice Guy

Kristusovo rojstvo, življenje in smrt - plakat

Za to obdobje je nov prizor Jezusa pred Kajfom, prav tako pa tudi Veronika s potnim prtom, pri kateri Guyjeva prvič v zgodovini filma ustvari posnetek z gledišča (point-of-view). Ker Veronikin prt občudujejo pretežno ženske, lahko vidimo, da je režiserka mislila tudi na žensko publiko.

Jezus pred Kajfom

Veronika s potnim prtom

Zagotovo je to film, ki je zelo osredinjen na ženske, morda najbolj v zgodovini bibličnega filma. Prizori rojstva, še posebej, ko angeli varujejo Dete, Marija pa počiva; vsi trije prizori Jezusovega javnega delovanja, ki edini vključujejo ženske: Samarijanko, Jairovo hčer in ženo, ki Jezusu mazili noge. Tudi pri Petrovi zatajitvi so izpostavljene ženske okoli njega, na križevem potu pri padcu priteče šest

³⁴ Na YouTube je film dostopen z naslovom Alice Guy – La naissance, la vie et la mort du Christ.

žensk. Močan poudarek ženskih prič je ob zaključnem prizoru vstajenja; a tudi detajli, kot so služabnica, ki Pilatu umije roke, kar nekaj žensk je med pričami pred Kajfom in sinedrijem ... Kljub vsej emancipaciji še nobenemu ustvarjalcu do zdaj ni uspelo tako močno izpostaviti pomembnosti žensk pri Jezusovem delovanju, kot je to uspelo tej režiserki. Nekateri sodobnejši ustvarjalci so sicer umeščali ženske tudi v prizor zadnje večerje, kar pa še zdaleč ni tisto, kar je prikazala Guyjeva – da se je Jezus pri svojem delovanju zelo posvečal ženskam, kar je deleč od udarniškega feminizma, ampak povsem biblično. Zaradi vseh upodobitev žensk v filmu so ga nekateri želeli opredeliti kot feminističnega. Nekateri kritiki so Guyjevo nepravilno zavrnilo kot nefeministično, očitno zato, ker se njen praktični, neposredni feminizem kategorično ne ujema s predpisanimi modeli feminističnega diskurza iz poznega 20. stoletja. Dejansko pa je njen film ženstven v najboljšem pomenu. V nasprotju z idealiziranim prikazovanjem žensk in otrok v filmih tega obdobja jih ona prikaže v naravni človeškosti. Ta film je eden redkih, kjer je Jezusovo življenje prežeto z življenjem žensk in otrok, ki so navzoči kot gledalci, udeleženci ter akterji (kot angeli ali kot vsakdanje ženske). Te filmske podobe so polne svetlobe in gibanja, ko se množice statistov gibljejo skozi prizore na različnih hkratnih ravneh dogajanja. Veliko število žensk in otrok v filmu pri občinstvu močno deluje v smeri poistovetenja, kar v produkcijskem smislu film odpira širšemu občinstvu. Režiserka se tudi ne usmeri izključno na Kristusa, ampak da prostor tudi ostalim likom, s čimer pa Kristusa ne razvrednoti, ampak celoten dogodek odrešenja umesti v človeško vsakdanjost.

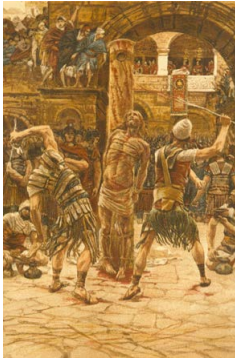
Jezus in Samarijanka

Žene pri praznem grobu

Kljub ženstvenosti pa se lahko v realizmu (glede na tedanje tehnične zmožnosti) postavi ob rob Melu Gibsonu, vsaj v prizoru bičanja. Alice Guy so za inspiracijo služile takrat zelo popularne svetopisemske podobe slikarja Jacquesa Josepha Tissota. Tako slikar kot režiserka stremita k prikazovanju Kristusovega življenja v kombiniranju v realističnega, duhovnega in dobesednega prikaza, ki

se v primerjavi s tedanjimi sodobnimi filmi lahko zdi nazoren v surovosti in nasilju. Kot je Tissot odšel v Sveto deželo, da bi naslikal resnične kraje, tako Guyjeva uporabi Tissotovo Sveto pismo, da bi z njim upodobila resnično in avtentično Jezusovo življenje.

Jacques Joseph Tissot - Bičanje

Bičanje

Bičanje – Razglednica z obarvano fotografijo iz filma

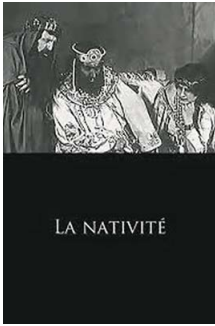
Jacques Joseph Tissot - Jezusa snamejo s križa

Jezusa snamejo s križa

ROJSTVO (LA NATIVITÉ) – 1910

Čeprav so bili prvi filmi o Jezusu osredinjeni na pasijon, so že od začetkov začeli uvrščati vanje tudi druge epizode iz Jezusovega življenja, vključno z zgodbo o rojstvu. Situacijo otežuje dejstvo, da so bili ti najzgodnejši filmi o pasijonih pogosto naprodaj v posameznih delih, zato je težko ugotoviti, kateri Pathéjevi filmi so bili izdani kot samostojni.

Rojstvo – plakat

Louis Feuillade

Rojstvo – poklon pastirjev

Čeprav je tema tega prispevka osredinjena na pasijon, ne moremo mimo božičnega filma *Rojstvo* (*La Nativité*), še posebej, ker je danes edini ohranjeni del trilogije. Filmska družba Gaumont je leta 1910 posnela trilogijo *Rojstvo* (*La Nativité*), *Kristus na križu* (*Le Christ en Croix*) in *Žalostna Mati* (*Mater Dolorosa*), ki jih je v okviru serije filmov z naslovom *Estetski film* (*Le Film esthétique*) režiral Louis Feuillade. Serija je gledalcem obljubljala filme, ki niso posnetki gledaliških odlomkov, ampak prizori z močno dramsko in vizualno vsebino. Zato je imel režiser veliko svobode pri oblikovanju scenografije in ustvarjanju vizualnega doživetja. *Rojstvo* je delno verski spektakel in delno biblični triler, posnet na razkošnih prizoriščih, ki so Feuilladu omogočila, da je prizore prikazal z globoko perspektivo. Pastirji, ki sledijo betlehemske zvezdi, pridejo iz ozadja in se približajo kameri, da bi zasedli svoje mesto na prizorišču okoli jaslíc. Močen učinek daje filmu tudi nastop živih živali (ovce, kamele, vol in osel).

Življenje in trpljenje
Jezusa Kristusa – 1898Življenje in trpljenje
Jezusa Kristusa – 1902-1905Življenje in trpljenje
Jezusa Kristusa – 1907

Film *Rojstvo* je samostojna enota, zato ga lahko štejemo za enega najstarejših filmov o Jezusovem rojstvu. Prizori oznanjenja in rojstva so sicer že bili v predhodnih filmih, nikoli pa kot samostojen film (gledano celostno tudi *Rojstvo* ni). Sama zgodba precej sledi svetopisemskim poročilom o Jezusovem rojstvu v Matejevem in Lukovem evangeliju, ima pa tudi nekaj lastnih poudarkov, npr. ko kralj Herod pošlje v Betlehem tudi svoje izvidnike. Resna zgodovinska netočnost

pa je, da kralju Herodu Velikemu pripiše ženo Herodiado, ki je bila dejansko žena njegovega sina Filipa oziroma kasneje njegovega polbrata Heroda Antipa (prim. Mt 14,3).

Zgodba se začne s prizorom angelovega veselega oznanila pastirjem na bethlehmskih poljanah. Osrednji del filma predstavlja prihod modrih z Vzhoda in Herodovo vznemirjenje. Zaključi se s prihodom v Egipt, kjer Jožef in Marija z Detetom počivajo pri Sfingi – motiv, ki sta ga Louis Lumière in Georges Hatot leta 1898 vključila v svoj film *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa*, prav tako pa tudi Lucien Nonguet in Ferdinand Zecca v obe verziji svojih filmov (1902–1905 in 1907), leta 1912 pa ga je Sidney Olcott v filmu *Od jasli do križa* (*From Manger to Cross*) posnel na izvorni lokaciji! Ker je ta prizor izjemno podoben sliki *Počitek med begom v Egipt* (*Le repos pendant la fuite en Egypte*) iz leta 1880, je slikar Luc Olivier Merson tožil produkcijsko hišo Gaumont zaradi plagiatorstva, a je tožbo izgubil. Film je bil v Združenih državah Amerike prvotno predvajan z naslovom *Herod in novorojeni kralj* (*Herod and the Newborn King*).³⁵

Rojstvo - 1910

Luc Olivier Merson - Počitek med begom v Egipt - 1880 - olje na platnu

Od jasli do križa - 1912

STAR OF BETHLEHEM (BETLEHEMSKA ZVEZDA) – 1912

Nekaj predhodnih filmov je vključevalo tudi prizore Jezusovega rojstva, toda vsi so bili del večje celote – filma ali serije. Zato za prvi božični film velja *Bethlehemska zvezda* (*The Star of Bethlehem*) iz leta 1912, ki pa žal ni v celoti ohranjen. Tri tedne po premieri je studio Thanhouser zajel požar, v katerem je bil original filma uničen. Nato so kopije, ki so jih prikazovali, zmontirali na en sam kolut, od katerega se je danes ohranila le tretjina. Film je bil posnet na treh kolutih, trajal naj bi približno 45 minut. Čeprav je ohranjena zgolj tretjina filma, lahko iz nje jasno vidimo, da so vanj vključeni osnovni elementi svetopisemskega epa, saj so v studiu Thanhouser poskrbeli za razkošne kostume, množico igralcev in bogato uprizoritev. Herodova razkošna palača je polna lepih dvorjanov v eksotičnih oblekah, njegova obleka razkriva mišičaste ude. Poleg tega film vključuje impresivno arhitekturo. Snemali so ga več kot mesec dni, sodelovalo je več kot 200

³⁵ Na YouTube je film dostopen z naslovom *La nativité* (1910).

igralcev, od zvezdnikov do statistov. Pri snemanju nekaterih prizorov so sočasno uporabljali dve ali tri kamere, da bi tako dobili posnetke iz različnih kotov. Posebni učinki, za katere je bilo potrebno teden dni dela, med drugim vključujejo svetlo zvezdo, ki se prikaže pastirjem in modrim z Vzhoda, v hlevu se pojavi zbor angelov, ki slavijo Odrešenikovo rojstvo. Film je stal takratnih 8.000 dolarjev,³⁶ premiera je bila 24. decembra 1912.

Revija *Motography* je mesec dni pred premiero objavila članek o filmu, predstavljena je bila celotna zgodba. Opiše tudi nekatere prizore, ki se niso ohranili, a lahko ob njihovi pomoči rekonstruiramo celoten film. Tako, kot je Roberto Rossellini leta 1975 uvedel svoj film *Mesija* s prikazovanjem in navajanjem starozaveznih napovedi o Odrešeniku, tako je že leta 1912 režiser Lawrence Marston pripoved *Betlehemske zvezde* začel z navajanjem preroka Miheja, ki je prvi Izraelu dal upanje na Odrešenika (prim. Mih 5,1-3), ko je napovedal, da se bo rodil v Betlehemu. Pred Kristusovim rojstvom so bila številna znamenja in napovedi, ki so vplivala na Izraelce in njihove vladarje, ljudstvo pa je preveval nemir. Na tem mestu verjetno manjka opis prizorov, ki naj bi prikazovali zaroko Jožefa in Marije, kot je to razvidno iz ohranjene časopisne fotografije. To dogajanje je Heroda tako vznemirilo, da je sklical modrece na dvoru, da bi mu povedali, kje in kdaj se bo Mesija rodil. Film nato prikazuje potovanje Jožefa in noseče Marije v Betlehem. Ko utrujena popotnika prispeta na cilj, ugotovita, da nimata prostora za počitek, saj so vsa gostišča polna. Zaradi Jožefovega porekla (iz Davidovega rodu) jima gostilničar ponudi edini prostor, ki ga ima – hlev (kar potrjuje v časopisu objavljena fotografija iz filma). Jožef in Marija hvaležno sprejmeta to nastanitev, saj so drugi njihovi rojaki prisiljeni spat na hribih in v vinogradih mesta.

Betlehemska zvezda - plakat

Lawrence Marston

Zaroka Marije in Jožefa - časopisna fotografija

Drugi del se začne s potovanjem treh modrih z Vzhoda, ki prebivajo v treh med seboj zelo oddaljenih deželah, a po Božji previdnosti pridejo do kraja sku-

³⁶ Današnja vrednost bi bila okoli 230.000 dolarjev.

pnega srečanja; vse namreč vodi čudovita zvezda na nebu. Skupaj se odpravijo v Jeruzalem in tam poizvedujejo o novem judovskem kralju. Po srečanju s Herodom (kot to prikazujejo ohranjeni posnetki) pridejo s pastirji sočasno v Betlehem, kjer se zvezda ustavi nad gostiščem, v katerem ni bilo prostora za Marijo in Jožefa. Gostilničar jih pelje v hlev, kjer so še vedno Dete, Marija in Jožef. Glede na nadaljnji opis filma je iz članka razvidno, da je del filma, ki je danes ohranjen, dejansko končni del, saj naj bi se zaključil s prizorom, ko pastirji in modri z Vzhoda skupaj pokleknejo v hvaležni molitvi za privilegij, da smejo gledati Odrešenika.

Glede na obe evangelijski poročili ni mogoče jasno določiti, ali so pastirji in modri z Vzhoda sočasno počastili novorojenega Odrešenika, filmski prikaz tega pa prinaša močno sporočilo: mešana skupina pastirjev in modrih, ne glede na očitno razliko v bogastvu, brez težav skupaj časti Jezusa. S tem je poudarjeno sporočilo, da smo pred Bogom vsi enaki. Vrhunec posnetka (in tudi tega fragmenta filma) je, ko pastirji in modri častijo Jezusa, nad njimi pa se pojavi skupina angelov, kar kaže na Božje delovanje.

Scene from "The Star of Bethlehem" (Thanouser).

Prihod v Betlehem - časopisna fotografija

Modri z vzhoda in pastirji počastijo Jezusa

Iz filma – kolikor ga je ohranjenega – lahko vidimo, zakaj ima naslov *Betlehemska zvezda*. Njena čudežna pojavitev in vodenje vznemirjata ter navdajata z občudovanjem najprej modre z Vzhoda, nato še pastirje. Da bi režiser prikazal zvezdo kot Božji prst, ki vodi poklicane v betlehemske hlevček, celo adaptira Lukovo evangelijsko poročilo, saj se betlehemske pastirje ne prikaže angel z veselim oznanilom (kot je to v Lukovem evangeliju), ampak zvezda, ki jo poleg pastirjev ponovno opazijo tudi modri z Vzhoda, zato se vsi skupaj odpravijo v Betlehem. Njihovo navdušenje in čaščenje zvezde lahko mestoma deluje kot malikovanje. Iz fragmenta filma vidimo, da je čudežna betlehemska zvezda protagonist praktično do konca filma, saj se šele pred hlevčkom umakne s prizorišča pred dejanski protagonistom – novorojenim Jezusom, h kateremu je vodila modre in pastirje.³⁷

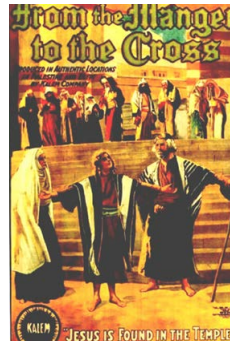
³⁷ Na Vimeo je film dostopen z naslovom *The Star of Bethlehem* (1912).

OD JASLI DO KRIŽA (FROM MANGER TO CROSS) – 1912

Sidney Olcott je leta 1912 posnel *Od jasli do križa* (*From Manger to Cross*). Film temelji na evangelijih in pripoveduje Jezusovo zgodbo, od rojstva do smrti. Za svoj čas je bil izjemen zaradi visokega proračuna in dolžine, saj je bil kar na petih filmskih kolutih, v tistem času sta bila namreč običajna največ dva koluta. Velja za enega prvih dolgometražnih filmov. Nekateri sicer navajajo, da naj bi bil prvi dolgometražni film *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa* (1907), a ga je težko šteti med dolgometražne filme, saj je dejansko lepljenka prizorov, Olcottov film pa je ustvarjen kot celota. Če pod pojmom dolgometražni film razumemo vsaj uro trajajoč film, potem lahko rečemo, da je *Od jasli do križa* prvi dolgometražni film o Jezusu.

Sidney Olcott

Od jasli do križa - plakat

Film je prvi primer pravega kinematografskega evangelija, s trdno pripovedno zgradbo. Ni več v slogu *tableaux vivants*, kot je bilo prvih petnajst let filmi o Jezusu. Za filme o Jezusovem življenju, ki so bili posneti pred 1912, težko trdimo, da so bili filmi v pravem pomenu te umetniške zvrsti. V tem obdobju so morali ustvarjalci preiti skozi proces, v katerem se je filmanje z vidika zabave občinstva ter reproduciranja odrsko-gledaliških postavitvev začelo oblikovati v smeri samostojne umetniške zvrsti. Čeprav je Olcott film posnel še vedno v široki perspektivi in s precej distance, nas preseneti tudi z nekaj izjemami, predvsem pa zanimivimi kompozicijami in estetsko zadovoljujočimi posnetki. Kompozicija je mnogo bolj privlačna kot pri kateremkoli predhodnem filmu o Jezusu. Jezus še vedno ostaja v središču posnetka.

Filmarji, ki so odšli v Sveto deželo, tam niso nameravali posneti filma o Kristusu, ampak druge filme. Ker so jih kraji navdihnili, je igralka in scenaristka Gene Gauntier,³⁸ napisala scenarij in prepričala Sidneyja Olcotta (ki je že 1907 posnel Ben Hura), da ga je režiral. Če smo danes navajeni fotografij in posnetkov

³⁸ Gene Gauntier (rojena Genevieve Gauntier Liggett) je bila ameriška igralka, in scenaristka, ena od pionirk ameriške filmske industrije.

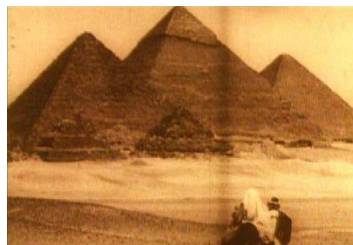
s celega sveta, je bilo leta 1912 izjemno, da je bil film posnet na kraju, o katerem so bile objavljene le risbe ali redke fotografije. Zato je bil film o Jezusu, ki prikazuje tudi čudo sveta, piramide in sfingo, za tedanji čas res nekaj izjemnega, saj so gledalci lahko prvič videli ta del sveta. Snemali so ga tudi v Nazaretu, Betlehemu, Jeruzalemu in drugih krajih Palestine.

Gene Gauntier

Marijin studenec - Nazaret

Piramide - Kairo

Film *Od jasli do križa* je bil tudi zelo kontroverzen in je izzval precej nasprotovanj. Posnet je bil v času, ko so določeni – tudi cerkveni – krogi začeli gledati na film kot medij, ki je moralno pokvarjen in ni primeren za kakršnokoli upodabljanje Kristusa. Določena nasprotovanja so izvirala iz tega, da film ni bil zvest cerkveni tradiciji, ko Kristus nosi križ v obliki črke T. Na križevem potu Jezus ne nosi prečnika, ampak križ v obliki črke T, česar se pri križanju ne vidi, saj je nad njim napis o krivdi. Najbolj kontroverzen vidik je morda, da v filmu ni vstajenja.

Kljub temu je bil film po premieri pri občinstvu dobro sprejet. Glavni igralec Robert Henderson - Bland je z upodobitvijo Jezusove človeškosti in božanskosti prekosil mnoge, tudi igralce, ki so sledili v nadaljnjih filmih. Čeprav je ves film Jezus sočuten in ljubeč, je pri očiščenju templja goreč in kar strašljiv. Film zajame tudi nekaj njegovih trenutkov v molitvi z Očetom, ki so s pogledom na Jeruzalem z Oljske gore. Za razliko od predhodnih filmov ta ne prikazuje angelov oziroma je angelska navzočnost prikazana z močno lučjo ali obrazno mimiko igralca (npr. oznanjenje, angel nagovori Jožefa, betlehemske pastirji ...).

Film se je uspel izogniti obsodbam antisemitizma, ki so malo zatem doletele Griffithovo zgodovinsko dramo *Nestrpnost (Intolerance)* leta 1916 in DeMillejev film *Kralj kraljev (King of Kings)* leta 1927. Seveda tudi zato, ker je opustil sojenje pred Kajfom in velikim zborom ter pred Pilata postavil eno najmanjših množic v vseh filmih o Jezusu.

Film je zaradi uspeha doživel še nekaj izdaj, nekaterim so tudi dodali prizor vstajenja in ga zato predvajali z alternativnim naslovom *Jezus iz Nazareta (Jesus of Nazareth)*.³⁹ Zasencil ga je šele DeMillejev *Kralj kraljev (1927)*, ki pa ni do-

³⁹ Z alternativnim naslovom *Jezus iz Nazareta* je bil film izdan na DVD leta 2016, skupaj s filmom *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa (1913–1914)*, ki ga je režiral Maurice-André Maitre. Tudi

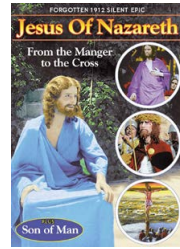
segel avtentičnosti in duhovnosti, kakršno je v svoj film zajel Olcott. Leta 1938 so film ponovno predelali, ga opremili z glasom pripovedovalca ter glasbo in mu dodali vrsto bližnjih posnetkov. Kot Alice Guy se je tudi Olcott navdihoval pri Tissotovih upodobitvah, saj so na podlagi teh izdelali kostume. Produkcijaska hiša je obtožila režiserja, glavnega igralca in scenografa, da so zapravili preveč denarja, zato so njihova imena na začetku filma odstranili.

Jeruzalem z Oljske gore

Jeruzalem - damaščanska vrata

Ovitek DVDja obeh filmov

Film se posveti Jezusovemu otroštvu bolj kot mnogi drugi, saj poleg rojstva in dvanajstletnega dečka v templju doda še beg v Egipt ter nesvetopisemske prizore Jezusa kot dojenčka, otroka in dečka, ko desetleten pomaga Mariji. Dečka Jezusa vidimo, kako po vrnitvi iz Jeruzalema doma v Nazaretu prenaša leseno desko, ko pomaga Jožefu v delavnici, a dejansko je to režiserjeva predpodoba – napoved, da bo na morišče nosil svoj križ.

Scenariju se pozna, da ga je napisala ženska, saj so v filmu vse ženske osebe prikazane v pozitivni luči in celo opušča prizore, v katerih bi bile ženske prikazane kot nečistnice in zapeljivke (prim. žena, zasačena v prešuštvu, ples Herodiadine hčere). Vključuje pa prizore, ki prikazujejo ženske v pozitivni luči, kot sta npr. dve ženski, ki Jezusu mazilita noge, Martina sestra Marija, ki jo Jezus pohvali, da ga posluša. Scenaristka Gene Gauntier je odigrala vlogo Jezusove matere Marije, ki pa je oblečena kot klavzurna nuna. Režiser Olcott je nastopil v vlogi slepca.

Režiser je postavitev evharistije zasnoval kot prvo sveto obhajilo, kar je celo napisano na začetku prizora. Vsi apostoli klečijo, res pa je, da obhajilo prejmejo na roke, ne v usta. Resničen problem filma je, da ne prikaže vstajenja oziroma praznega groba, ampak se konča s smrtjo na križu in tako izpusti ključni vidik evangeljskega sporočila.⁴⁰

ta film je objavljen z alternativnim naslovom *Sin človekov* (*Son of Man*). *Od jasl do križa* je bil že leta 2003 izdan na DVD z originalnim naslovom, skupaj z Zeccovim obarvanim *Življenje in trpljenje Jezusa Kristusa* iz leta 1907.

⁴⁰ Na YouTube je film dostopen z naslovom *From the Manger To the Cross* (1912).

Križanje

SKLEP

Ohranjeni posnetki filmov o Jezusovem življenju iz obdobja od rojstva filma do začetka 1. svetovne vojne odražajo obdobje, v katerem so nastali. Za to obdobje je predvsem očiten prehod od posnetkov gledališko-odrskih predstav do samostojne umetniške zvrsti. Ne glede na okornost ali pripovednost, ki je danes nismo vajeni, so to biseri iz zakladnice filmske ustvarjalnosti, ki nam jih je ohranila zgodovina, zato so vredni spoštovanja, marsikateri tudi občudovanja.

VIRI IN LITERATURA

- Bakker, Freek L. 2009. *The challenge of the silver screen*. Leiden/Boston: Brill.
- BetweenMovies.com. From The Manger To The Cross (1912). <https://betweenmovies.com/movie/from-the-manger-to-the-cross-1912/> (pridobljeno 18.12. 2021).
- BetweenMovies.com. The Life And Passion Of Jesus Christ (1898). <https://betweenmovies.com/movie/the-life-and-passion-of-jesus-christ-1898/> (pridobljeno 4. 12. 2021).
- BetweenMovies.com. The Life And Passion of Jesus Christ (1902–1905). <https://betweenmovies.com/movie/the-life-and-passion-of-jesus-christ-1902-1905/> (pridobljeno 5. 12. 2021).
- BetweenMovies.com. The Life Of Our Saviour; Or, The Passion Play (1913–1914). <https://betweenmovies.com/movie/the-life-of-our-saviour-or-the-passion-play-1913-1914/> (pridobljeno 5. 12. 2021).
- BetweenMovies.com. The Nativity (1910). <https://betweenmovies.com/movie/the-nativity-1910/> (pridobljeno 18. 12. 2021).
- BetweenMovies.com. The Passion (1897). <https://betweenmovies.com/movie/the-passion-1897/> (pridobljeno 4. 12. 2021).
- BetweenMovies.com. The Passion Play (1898). <https://betweenmovies.com/movie/the-passion-play-1898/> (pridobljeno 4. 12. 2021).
- BetweenMovies.com. The Passion Play Of Oberammergau (1898). <https://betweenmovies.com/movie/the-passion-play-of-oberammergau-1898/> (pridobljeno 4. 12. 2021).
- BetweenMovies.com. The Star of Bethlehem (1912). <https://betweenmovies.com/movie/the-star-of-bethlehem-1912/> (pridobljeno 18. 12. 2021).
- Bottomore, Stephen. Who's Who of Victorian Cinema: Léar (Albert Kirchner). <https://www.victorian-cinema.net/lear> (pridobljeno 28. 12. 2021).

- Bowers, David Q. *Thanhouser Films: An Encyclopedia and History. The Star of Bethlehem.* https://www.thanhouser.org/tcoed/Filmography_files/72op4a.htm (pridobljeno 18. 12. 2021).
- Britannica. *Lumière brothers.* <https://www.britannica.com/biography/Lumiere-brothers> (pridobljeno 28. 12. 2021).
- Early Irish Cinema. 18. 4. 2014. *A Happy and Appropriate Synchronism: Passion Films at Easter 1914.* <https://earlyirishcinema.com/category/film-directors/maurice-andre-maitre/> (pridobljeno 5. 12. 2021).
- Festival fantastičnega filma in vina. Dr. Karol Grossmann. <http://www.grossmann.si/sl/in-memoriarn/dr-karol-grossmann/> (pridobljeno 28. 12. 2021).
- Foster, Gwendolyn Audrey. 12. 8. 2018. *Alice Guy's La Vie du Christ: A Feminist Vision of the Christ Tale.* <http://la-vie-du-christ-1906.blogspot.com/> (pridobljeno 4. 12. 2021).
- IMDb. *La nativité.* <https://www.imdb.com/title/tt0208320/> (pridobljeno 18. 12. 2021).
- IMDb. *La sortie de l'usine Lumière à Lyon.* https://www.imdb.com/title/tt0000010/?ref_=fn_al_tt_2 (pridobljeno 28. 12. 2021).
- Just, Felix. *Gospel Illustrations by James Tissot.* <https://catholic-resources.org/Art/Tissot.htm> (pridobljeno 6. 12. 2021).
- Nebor, David. 10. 10. 2020. *První velkofilm natáčeli Američané na Šumavě. V zámoří se stal senzací.* https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/horice-na-sumave-horicke-pasijove-hry-film-historie-nabozenstvi-kino-filmografie.A201008_575271_budejovice-zpravy_neb (pridobljeno 3. 3. 2021).
- Neudörfel, Martin. 18. 4. 2018. *The Horitz Passion Play – identifikace části Hořického pašijového filmu (1897).* <http://www.krumlovskagarda.cz/film-horice/> (pridobljeno 3. 3. 2021).
- Page, Matt. *Bible Films Blog.* 11. 8. 2006. *First Feature Length Film.* <https://biblefilms.blogspot.com/search/label/From%20the%20Manger%20to%20the%20Cross> (pridobljeno 4. 12. 2021).
- Page, Matt. *Bible Films Blog.* 12. 1. 2019. *Silent Bible Film Mystery - #04 Untangling the Pathé Passion Plays.* <https://biblefilms.blogspot.com/search?q=Silent+Bible+Film+Mystery++%2304+Untangling+the+Path%C3%A9+Passion+Plays> (pridobljeno 6. 12. 2021).
- Page, Matt. *Bible Films Blog.* 13. 6. 2017. *Nativity Films Revisited.* <https://biblefilms.blogspot.com/search?q=star+of+bethlehem> (pridobljeno 18. 12. 2021).
- Page, Matt. *Bible Films Blog.* 18. 6. 2016. *La naissance, la vie et la mort du Christ (1906) - Scene Guide.* <https://biblefilms.blogspot.com/2016/06/la-naissance-la-vie-et-la-mort-du.html> (pridobljeno 6. 12. 2021).
- Page, Matt. *Bible Films Blog.* 27. 3. 2017. *La naissance, la vie et la mort du Christ (1906).* <https://biblefilms.blogspot.com/search?q=guy> (pridobljeno 6. 12. 2021).
- Page, Matt. *Bible Films Blog.* 30. 9. 2018. *La vie et la passion de Jésus-Christ (1898).* <https://biblefilms.blogspot.com/search?q=La+vie+et+la+passion+de+J%C3%A9sus-Christ+%E2%80%93+1898> (pridobljeno 4. 12. 2021).
- Viganò, Dario Edoardo. 2005. *Jezus in filmska kamera.* Ljubljana: Župnijski zavod Dravlje. Wikipedija. *Odhod iz tovarne.* https://sl.wikipedia.org/wiki/Odhod_iz_tovarne (pridobljeno 28. 12. 2021).
- <https://biblefilms.blogspot.com/search/label/Life%20and%20Passion%20of%20Jesus%20Christ> (pridobljeno 4. 12. 2021).